

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.

Ἡ πόλις τῶν Παρισίων δὲν εἶνε μόνον ἐστία ἰδεῶν καὶ ἐργαστήριον προόδου καὶ καρδία τῆς Εὐρώπης καὶ «ἐν τῶν εὐγενεστάτων κοσμημάτων τοῦ κόσμου», ὡς ἔχει ἦδη εἶπει ὁ Μονταίγνιος, ἀλλ' εἶνε πρὸς τοῦτοις μουσεῖον ἀπέραντον, συσσωρεύσεις βιβλιοθηκῶν, δοχεῖον παντὸς ἀριστουργήματος τῆς διανοίας ἢ τῆς χειρὸς τῆς ἀνθρωπίνης. Ἐλέγηθη ποῦ ὅτι εἶχον τὸ πάλαι αἱ Ἀθηναὶ τόσα ἀγάλματα ὅσους καὶ κατοίκους, νῦν ὅμως οἱ Παρίσιοι ἔχουσι πλειοτέρους γλυπτοὺς λίθους, πλειότερας βαρυτίμους εἰκόνας, βιβλία πολύτιμα, χειρόγραφα μοναδικά, ἀρχαιολογικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς ἢ ὅσους ἔχουσι κατοίκους. Ὡς ἡ οὐρανία Ἱερουσαλὴμ, ἣτις ἐπεφάνη εἰς τὸν προφήτην «ἔχουσα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἱάσπιδι κροσταλλίζοντι... καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἱάσπις καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὅμοια ὑάλῳ καθαρῷ καὶ οἱ θεμελίοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι», οὕτω καὶ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων ἡ ἐνδόμησις εἶνε τέχνη καὶ ἐπιστήμη καὶ φῶς. Ὅπισθεν τοῦ ζῶντος αὐτῆς πληθυσμοῦ σκηνοῦται λαὸς ἄλλος, ἰδανικὸς, ἀπιτελούμενος ἐξ ἀθανάτων τύπων καὶ ἐξ ὑπάτων διανοιῶν. Ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἑλλάς, πᾶσα ἡ Ἀνατολή, ἡ Ῥώμη, οἱ μέσοι αἰῶνες, ἡ νεωτέρα Εὐρώπη συνήθηροισαν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Παρισίων, ὡς ἐν Πανθέῳ ἀπαρabiάστω, τὰ σπανιώτατα τῶν θαυμασίων των. Ἄν δὲ ὁ Θεὸς ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι οἱ Παρίσιοι εἶνε ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ.

Ἄς ἀπαριθμηθῶμεν ταχέως τὰ σημαντὰ μνημεῖα, τοὺς ἱερὸς ναοὺς, οἵτινες στέφουσι τὴν πόλιν, ἃς ἀναφέρωμεν τοὺς θησαυροὺς, οὓς αὕτη περικλείει, χωρὶς ὅμως νὰ λογαριάσωμεν αὐτοὺς, διότι πρὸς τοῦτο δὲν θὰ ἐξήρουν τόμοι ὀλόκληροι. Ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν κατατεθειμένων πραγμάτων λέγομεν μόνον, ὅτι δὲν θὰ ἐξήρκει πρὸς ἀγοράν των ὅλος ὁ χρυσὸς τοῦ κόσμου.

Εἶνε πρῶτον τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου, ἔνδοξον τῆς τέχνης ἱερὸν, λαβύρινθος ἀριστουργημάτων, ἃτινα ἐκεῖ συνεσώρευσαν οἱ αἰῶνες. Πᾶσαι τὰς σχολὰς ἐκπροσωποῦσιν ἐν τῷ Λούβρῳ ἐπιφανέστατοι ἀντιπρόσωποι. Τὸ λεγόμενον Sallon Carré τοῦ Λούβρου ὑπερέχει κατὰ πολὺ καὶ τῆς Φλωρεντίας τὴν Tribuna, ἔνθα ἀνάκειται ἡ Ἀφροδίτη τῶν Μεδίκων καὶ ἄλλα παρόμοια ἀριστουργήματα. Περιέχονται δὲ ἐν τῇ Τετραγωνικῇ Αἰθούσῃ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς μόνον σχολῆς, ἕξ εἰκόνας τοῦ Λεονάρδου de Vinci, δέκα τρεῖς τοῦ Ῥαφαήλου, δύο ἀπαράβλητοι τοῦ Κορρεγγίου, δέκα καὶ ὀκτὼ τοῦ Τιτιανοῦ, ἐν αἷς ἡ διὰ τῶν ἀκανθῶν στεφάνωσις καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ τάφῳ, δύο τοῦ Γιοργιόνι, δεκατρεῖς τοῦ Βερονέζη, ἕξ ὧν διακρίνεται ὁ ἐν Κανῶ γάμος, ὅστις μὲ-

νος τοῦ ἠδύνατο νὰ κοσμήσῃ ἐν Μουσεῖον καὶ νὰ λαμπρύνῃ μίαν πόλιν. Ἐρχεται ἔπειτα ἡ Φλαμανδικὴ σχολή, ἔνθα λάμπουσι αἱ εἰκόνας τοῦ Ροῦβενς ἢ φυγῆ τοῦ Ἀδῶτ, ἡ Κερμέσση καὶ ἄλλαι πολλαί, ὁ Κάρολος Ἀ' τοῦ Βαν Δυκ, οἱ δύο φιλόσοφοι τοῦ Ῥεμπράντ καὶ ἄλλαι. Τὴν Ἰσπανικὴν σχολὴν ἐκπροσωποῦσι δέκα εἰκόνας θαυμαστικαὶ τοῦ Μουρίλλου καὶ τέσσαρες τοῦ Βελάσκεζ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων διακρίνεται ὡς ἀνεκτίμητος μαργαρίτης ἡ μικρὰ εἰκὼν τῆς Ἰργάντης. Τὴν Γαλλικὴν τέλος σχολὴν λαμπρύνουσι αἱ τεσσαράκοντα καλλίτεραι εἰκόνας τοῦ Πουσσίνου, ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Λεσσύρου καὶ δεκαεξὶ τοῦ Κλαυδίου τοῦ Λορράνου.

Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἀναφέρει εἶνε μόνον τὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν τῆς τέχνης. Ἐκείθεν τοῦ ἰδανικοῦ ἀδύτου, ἔνθα ἐτάξαμεν αὐτοὺς, ἐκτείνονται μέγας καὶ ἄπειρος ναὸς πλήρης διακλαδώσεων καὶ δαιδάλων, κοσμοῦμενος ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ ὀρόφου διὰ θαυμασίων εἰκόνων. Ἐκεῖ ὑπάρχει πληθὺς μεγάλῳ δευτερευόντων τεχνιτῶν οἳ οἱ Ἰωάννης δ᾽ Φιζόλε, ὁ Ἄνδρέας δὲλ Σάρτο, ὁ Λουίνης, ὁ Περουτίνος, ὁ Παρμεσάνος, ὁ Ἰούλιος Ῥωμάνος, ὁ Μαντέγνας, ὁ Τιντορέτος, ὁ Τενιέρος, ὁ Μετζού, ὁ Τερβούργος, ὁ Παῦλος Πόττερος, ὁ Βεργέμ καὶ ὁ Ῥουσσάελ, ὁ Βαττώ καὶ ὁ Γρένουζ, ὁ Προυδῶν, ὁ Φραγονάρδος. Πᾶσαι αἱ μεγαλειότητες καὶ πᾶσαι αἱ χάριτες τῆς τέχνης εἶνε ἐκεῖ συνηγμένα. Αἱ μετατροπαὶ τῆς τεχνοτροπίας καὶ τῆς καλαισθησίας, τῆς μορφῆς καὶ τοῦ χρωματισμοῦ διαδέχονται ἀλλήλας ἀπὸ σχολῆς εἰς σχολὴν καὶ ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ὡς ἐν μεγαλοπρεπεῖ καὶ κομφοτάτῃ φαντασμαγορίᾳ. Βλέπει τις ἐκεῖ θαυμάσια καταθέλοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, θαυμάσια ὧν ἀνεξάντλητος εἶνε ἡ ἀντίθεσις, καὶ ὑπὸ τῶν ὁποίων ὀλόκληρος τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωὴ δὲν ἐξαρκεῖ ἵνα κορσθῇ ἡ διάνοια.

Πρὸς τὸ Μουσεῖον τοῦτο τὸ κεντρικὸν εἶνε συνηγμένα, ἐν αὐτῷ τῷ Λούβρῳ, ἄλλα Μουσεῖα ἀπαράβλητον ἔχοντα τὸν πλοῦτον. Τοιαῦτα εἶνε τὸ Μουσεῖον τῶν ἀρχαιότητων, ἔνθα βασιλεύει ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου* καὶ περὶ αὐτὴν θαυμάζε-

* Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου (τὸ ἦμισυ ἄνω μέρος) ἀνεῦρεν ἐν τῇ νήσῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1820 Ἕλληνας χωρικοὺς (ὀνόματι Γιῶργος) ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀγροῦ κειμένου 500 βήματα μακρὰν τοῦ θεάτρου, πλησίον τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς πόλεως. Τὴν ἀνακάλυψιν ἀνεκοινώσατο ὁ Γεώργιος παρεῦθε τῷ γείτονι Λουδοβίκῳ Brest, πράκτορι τῆς Γαλλίας, τῇ προτροπῇ δὲ τούτου ἐπόμενος ὁ εὐρετῆς μετένεγκε τὸ ἄγαλμα πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὸν σταῦλον, ἐξακολουθήσας δὲ τὴν ἀνασκαφὴν εὔρε μετὰ μίαν ἐβδομάδα καὶ τὸ ἔτερον ἦμισυ, πρὸς δὲ τούτῳ καὶ ἄλλα λείψανα ἀρχαίας τέχνης, μίαν δεξιᾶν χεῖρα, μίαν ἀριστερὰν φέρουσαν μῆλον, ἐν τεμάχιον βραχιονοῦ καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος μιᾶς κεφαλῆς. Ὁ Γάλλος πράκτωρ μὴ

τευομένης ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοῦ ἐκ πυρίτου πελέκως τῆς λιθίνης ἐποχῆς μέχρι τῶν τουφεκίων chassapot. Ἐρχονται κατὰ σειράν θώρακες ἑλληνικοὶ, μεσαιωνικὰ πανοπλία, ὄπλισμοὶ ἠρώων καὶ βασιλέων, περικεραλαῖαι ἰταλικαὶ μὲ ἀραβουργήματα ὑπενθυμίζουσαι τοὺς πολεμιστὰς τοῦ Ἀρίστου, ξίφη παντοειδῆ καὶ παντόσχημα, ἀλλόκοτα καὶ παράξενα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα, τὰ ὁποῖα νομίζεις ὅτι εἶνε ὄργανα βισανιστηρίων, ἀνατολικά ὄπλα λαμπρὰ καὶ ἀκτινοβόλα, σειρά ὅλη ἀναφερομένη εἰς τὸ πυροβολικὸν ἀπὸ τῶν δυσμόρφων βομβαρδῶν μέχρι τοῦ ἐντελεστάτου νεωτέρου κανονίου, μαθηματικαὶ μηχαναὶ καὶ ἐργαλεῖα παντοῖα ἐπιστημονικὰ τῆς νεωτάτης πολεμικῆς τέχνης.

Μετὰ τὰς τέχνας ἔρχονται τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι, καὶ δὴ ἔχομεν ἀνταξίας τῶν πολυτίμων μουσείων πλουσιωτάτας βιβλιοθήκας. Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων εἶνε διὰ τὸν κόσμον τὸν νεώτερον ὅ,τι ἦτο διὰ τὸν παλαιὸν ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὰ δύο ἑκατομμύρια τῶν τόμων, οὓς ἡ βιβλιοθήκη ἐκείνη περιέχει, ἀπὸ τοῦ Καθολικοῦ τοῦ τυπωθέντος τῷ 1460 ἐν Μυγεντία «ἀνευ τῆς βοήθειας τῆς γραφίδος», ὡς λέγει ὁ ἀρχαῖος τυπογράφος ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι, μέχρι τοῦ φυλλαδίου τοῦ χθὲς ἐκτυπωθέντος, ἐκπροσωποῦσι πᾶσαν τὴν παραγωγὴν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη πραγματῶν κατὰ γράμμα τὸ τυπογραφικὸν ἐκείνο οἰκοδόμημα, περὶ οὗ λέγει εἰς τὴν Παραγίαν τῶν Παρισίων ὁ Βίκτωρ Ὑγγώ, ὅπερ εἶνε κατασκευάσμα ἀπέραντον ἐπεριδόμενον ἐπὶ τοῦ κόσμου ὅλου, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἀδιαλείπτως ἐργάζεται ἡ ἀνθρωπότης, ὅπερ αὐξάνει καὶ συσσωρεύεται εἰς ἀτελευτήτους ἑλικας, καὶ ὅπου συγγέρονται μὲν αἱ γλώσσαι, ἀκατάπαυστος δὲ εἶνε ἡ ἐνεργητικότης τῶν ἐργατῶν, ἀκούρατος ὁ μόχθος καὶ λυσσῶδης ὁ συναγωνισμός. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκείνο τὸ τεράστιον εἶνε τὸ ἄστυον, ὅπερ ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν κατὰ παντὸς κατακλυσμοῦ, κατὰ παντὸς καταποντισμοῦ τῶν θαρβάρων, εἶνε ἄλλος πύργος τῆς Βαβέλ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ τὴν θαρύτιμον ἐκείνην τῶν βιβλίων συναγωγὴν κοσμοῦσι λαμπρὰ καὶ σπανιώτατα κοσμήματα· ἐκδόσεις principes, ἀντίτυπα μοναδικὰ, σπανιώτατα, βιβλία τῆς νηπιακῆς τῆς τυπογραφίας ἡλικίας (incipubila) ἄθικτα, δεσμίματα ἰσορροζόντα πρὸς λίθους πολυτίμους. Ὅλαι ὁμοῦ τῆς Εὐρώπης αἱ βιβλιοθήκαι δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀντισταθμίσωσι τὴν Ἐθνικὴν τῶν Παρισίων. Ἐκατοντάκις χίλια χειρόγραφα ἀνάκεινται ὡσαύτως ἐκεῖ, πάσης ἐποχῆς, παντὸς ἔθνους, πάσης καλλιγραφίας. Πολλὰ τῶν χειρογράφων τούτων εἶνε ἐξ ἐκείνων, ἅτινα κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἠγόραζον οἱ βασιλεῖς ἀντὶ μιᾶς πόλεως, καὶ ἀπηγόρευον τὴν μετακίνησίν των ἐπὶ ποιῆ ἀφορισμοῦ. Τὰ μικρογράφηματά, ἅτινα

τὰ κοσμοῦσι καὶ λαμπρὰ αὐτῶν δεσμίματα, ἐπαυξάνουσιν εἰς τὸ ἀτίμητον τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Πολλὰ χειρόγραφα ἔχουσι καὶ ἀξιολόγους εἰκονογραφίας, διότι καὶ αὕτη ἡ τέχνη εἰς τὰ βιβλία εἶχε καταφύγει κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα περιμένονσα καιρὸν εὐθετώτερον ἵνα ἀναπτυχθῆ, οὐγὶ σπανίως δὲ ἡ γραφικὴ ὄρισμαῖο αἰῶνος δὲν μᾶς εἶνε ἄλλοθεν γνωστὴ ἢ ἐκ τῶν χειρογράφων.

Πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην ἀνταποκρίνεται τὸ Μουσεῖον τὸ Νομισματικὸν καὶ τὸ τῶν Χαλκογραφημάτων (cabinet des Estampes). Τριακόσαι χιλιάδες παλαιῶν καὶ νέων νομισμάτων καὶ μεταλλίων εἶνε τεθησαυρισμένοι εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον καὶ σειρά ὅλη δακτυλιολίθων ἢ καμέων, ἐν οἷς τὸ περιώνυμον καμέον τῆς Ἀγίας καπέλλας, τὸ μέγιστον πάντων τῶν γνωστών. Ἐκεῖ εἶνε καὶ τὸ κύπελλον τῶν Πτολεμαίων, ὁδοῦν ἔπειν ἡ Κλεοπάτρα, τὸ χρυσοῦν ποτήριον τῶν Ῥηδῶν (Rennes) μὲ βακχικὰ ἀνάγλυφα, τὰ ἀργυρὰ ἀγγεῖα καὶ ἀγαλμάτια τοῦ Bernay, τὰ ἔσσορα ὀνομαστὰ μέταλλα τῆς Ταρσοῦ, ἐν οἷς ἔν, βάρους εἰκοσι στατήρων, εἰκονίζει βασιλέα τῆς Βακτρικῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα τέχνης ἔργα ἀξιοθαύμαστα.

Τοῦ δὲ Μουσείου τῶν Χαλκογραφημάτων πληροῦσι τὰ χαρτοφυλάκια ἐν ἑκατομμύριον καὶ τετρακόσαι χιλιάδες χαλκογραφῶν καὶ λιθογραφῶν, ἀπὸ τῶν ἀτελεστάτων φλωρεντινῶν δοκιμῶν τοῦ 15' αἰῶνος μέχρι τῶν λιθογραφημάτων τοῦ Mouilleron, μέχρι τῶν ἔργων τοῦ Καλαμάττα καὶ τοῦ Μερκούρη.

Εἰς ὅσα εἶπομεν ἄς προστεθῶσι καὶ αἱ ἐξῆς βιβλιοθήκαι· ἡ Μαζαρίνη, ἡ τῆς Ἀγ. Γενεβιέθης, ἡ τῆς Σορβῶννης, ἡ τοῦ Arsenal! Ἄς γείνη πρὸς τοῦτοις μνεῖα καὶ τοῦ Μουσείου τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, ὅπερ ἔχει ἀτελευτήτους συλλογὰς, τὰ Ἀρχεῖα, ἔνθα κείνται τὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορώντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ χάρτου τοῦ Χιλδεβέρτου μέχρι τῆς διαθήκης τοῦ Λουδοβίκου 15' καὶ τὴν πληθὺν τῶν παντοειδῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν.

Ταῦτα πάντα περιέχουσιν οἱ Παριεῖοι, ἀνοίγουσι δὲ μετ' ἀπεριορίστου ἐλευθεριότητος εἰς πάντας τὰ μουσεῖα, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰς συλλογὰς των, φιλοξενούντες τὴν διάνοιαν τὴν ἀνθρωπίνην ὅσον ἐνδέχεται μεγαλοπρεπῶς.

[Paul de Saint Victor].

**

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἰατρὸς τις μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἐχθέσει αὐτοῦ περὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου συναδέλφου, ὃν ἐπεσκέπτετο αὐτὸς μετὰ δύο ἄλλων ἱατρῶν, ἐπανεκάθισαν συζητῶντες τὰς φράσεις: «Ἐσκέφθημεν καὶ οἱ τρεῖς... Καὶ οἱ τρεῖς ἤμεθα τῆς γνώμης...» Τότε ἀνεφώνησέ τις:

— Τί ἠθέλατε λοιπὸν νὰ κάμῃ καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐναντίον τριῶν;